

Brandval
Stiftet
1983
Historielag

Brandvalitten

Søndre Gjølstad 1955

Nr. 1 Februar 2013 28. årg.

Brandvalitten

Medlemsblad for Brandval Historielag

INNHold

Noen ord fra lederen, <i>Terje Hauger</i> og fra redaktøren, <i>Halvor Noer</i>	s 2
Thorbjørn Gjølstad, en Brandval-kjempe av <i>Ba og Thorbjørn Gjølstad sr</i>	s 3
Kurer-trafikk i Græsberget av <i>Trygve Myrvold</i>	s 6
Bygdeboka – Hokåsen	s 8
Litt om gardsliv før i tida av <i>Arne Foss</i>	s 9
Oppvekst i Brøderudgrenda i 1930-40 årene av <i>Liv Reidun Grøndahl</i>	s 12
U.L. Norlys 100 år fra <i>Lagets styre</i>	s 16
Gamle leker av <i>Anne Marie Halvorsen</i>	s 19
Ord og uttrykk og Av ordenes saga av <i>Tor Aarstad</i>	s 20
Arrangementer Bøker med mer til salgs	s 24

Redaksjonen:

Halvor Noer, redaktør	tlf.: 62 82 63 51
	e-post: noer@east.no
Terje Hauger	tlf.: 62 82 55 34
	e-post: thauger2@online.no
Ole Erik Ruud, lay out	tlf.: 62 82 61 11
	e-post: olerr@online.no
Ole Lunder, annonser	tlf.: 62 82 66 22
	e-post: olunder@online.no

Hjemmeside: www.brandvalhistorielag.no/

Trykk: Flisa Trykkeri AS 62 45 50 60

Forsidebilde:

Gjølstad 1955.
Bildet utlånt av Per Gunnar Gjølstad

Noen ord fra lederen:

Selv om vi nå er noen uker inn i 2013 vil jeg likevel ønske Godt Nyttår! Vi har allerede startet med de faste møtene, og del-takelsen har vært bra. Nå står Årsmøtet for døra, se siste side. Det er viktig at medlemmene møter opp på Bøndernes Hus på Brandval 27. februar.

Årsmøtet er Brandval Historielag's øverste organ, og dette er ikke bare i teorien. Det er reelt. Det årsmøtet bestemmer, har styret å rette seg etter. Saker som skal behandles på årsmøtet, må være sendt inn på forhånd, slik at styret kan legge fram en innstilling på møtet.

Men dersom noen har synspunkter og ideer, så ta kontakt med noen i styret, når det måtte være. Slik kan vi få fram ting som vi kanskje ikke har tenkt på, og det bidrar også til at medlemmene er med på å utvikle laget videre!

Hilsen *Terje*

Redaktøren melder:

Jeg prøver å få inn stoff til *Brandvalitten* fra de forskjellige delene av Brandval, slik at alle finner noe som interesserer, men dette er avhengig av at medlemmene leverer bidrag fra de forskjellige grendene. Denne gangen syns jeg vi dekker Brandval godt med stoff fra Gjølstad og Breen på Vestsida, fra Brøderudkretsen og fra Græsberget.

I år skal vi feire Historielagets 30-årsjubileum. I redaksjonen har vi funnet ut, at vi vil forsøke å heve standarden på *Brandvalitten* i jubileumsåret. Vi prøver oss med farger. Her ser dere resultatet. Vi vil gjerne ha tilbakemeldinger på om fargebruken er verd prisen. Det vil jo koste noe mere.

Gamle bilder er gjerne i svart/hvitt, så det kan vi ikke gjøre noe med. Vi har ikke noen større turreferater denne gangen, som ville være betraktelig flottere med fargebilder. Dette er en prøve. Om vi skal fortsette med farger vil bli bestemt på Årsmøtet.

Hilsen *Halvor*

Thorbjørn Gjølstad en Brandval-kjempe (1886-1949)

av Ba og Thorbjørn Gjølstad sr.

På oppfordring fra Brandval Historielag har vi to gjenlevende barn av Thorbjørn Gjølstad skrevet nedenstående epistel om vår fars liv og levnet.

Far ble født på Søndre Gjølstad gård i Brandval 19. april 1886 som ett av tre barn av Peder Gjølstad og Bertha Gjølstad, født Maarud. De tre barna var Ragnvald, Thorbjørn og Signe (senere gift Langballe).

Far giftet seg i ung alder med Astrid Juvberget og fikk to barn, Karin (1913-1996) og Per (1916-1973). Far ble enkemann i 1937, men giftet seg igjen i 1940 med Gunnor Jensen og fikk to barn til, nemlig oss.

*Gunnor og Thorbjørn Gjølstad
(1906-1967) (1986-1949)*

Far tok eksamen ved Oslo Handelsgymnasium i 1905, var deretter skogbrukslærling i Gravbergskogene hos Borregaard. To år senere ble han bestyrer ved Borregaards skoger i Södra Finnskoga i Värmland i Sverige, inntil han etter sin fars død i 1911, 25 år gammel, flyttet hjem og overtok farsgården. Hans eldre bror, Ragnvald, hadde da emigrert til Canada og kom aldri mer hjem.

I 1916 kjøpte far nabogården Vestre Gjølstad, også kalt Vestgarden. Han oppførte ny hovedbygning på Søndre Gjølstad i 1922, og hovedbygningen er slik vi ser den utvendig i dag. I 1928 ervervet han Lystadskogen sør i Brandval, etter at dens tidligere eier, Gunnar Rostad, for lengst hadde emigrert til Sør-Amerika.

*Ba Gjølstad
f. 1944*

*Thorbjørn Gjølstad sr.
f. 1942*

Far overtok også Juvbergskogen i Åsnes etter sin avdøde første kone, og hadde i tillegg ervervet Græsbergskogen nordøst i Brandval. I dag er det oldebarnet Guri Gjølstad Røhnebæk som eier gården, hjemskogen og Græsbergskogen, mens Lystadskogen eies av barnebarnet Thorbjørn Gjølstad jr. Juvbergskogen gikk til datteren Karin og hennes sønn, men er senere solgt ut av familien.

Far rådde altså i sin tid over ca. 900 mål innmark og ca. 25.000 mål skog. Han var en storbonde i bygda. På gården hadde han stor dyrebesetning, 75 storfe og 30 hester. Dette var før traktorenes og skurtreskernes tid, så hestene (utenom de gjeveste travhestene) fikk kjørt seg på jordene om sommeren og i skogene om vinteren. Antall ansatte var tilsvarende stort, men sesongpreget. På gården kunne det være 20-30 mann i kosten i sesongen, og også flere «kvinnfolk» til å besørge den store husholdningen.

Th. Gjølstad med frue kjører på isen over Glomma

I tillegg til å være jord- og skogbruker hadde far mange lokale tillitsverv:

Som 28-åring (i 1914) ble han innvalgt i Brandval herredstyre og i formannskapet. Han var forlikskommissær, medlem av den komité som forberedte den kommunale elektrisitetsforsyning og medlem av Lysverkets styre til sammenslutningen av Vinger og Eidskog fant sted, samt medlem av Norges Bondelag. Viktigst var kanskje vervet som formann i Brandval Kommunale Skogstyre fra 1915-1930.

Han var stortingsmann for Høyre i 1922-1924 og varamann 1925-1927, og han gjorde seg særlig sterkt gjeldende i landbruks- og travspørsmål.

I 1922 ble han valgt til styreformann i Hedmark Skogselskap. Et verv han hadde i 27 år – til 1949.

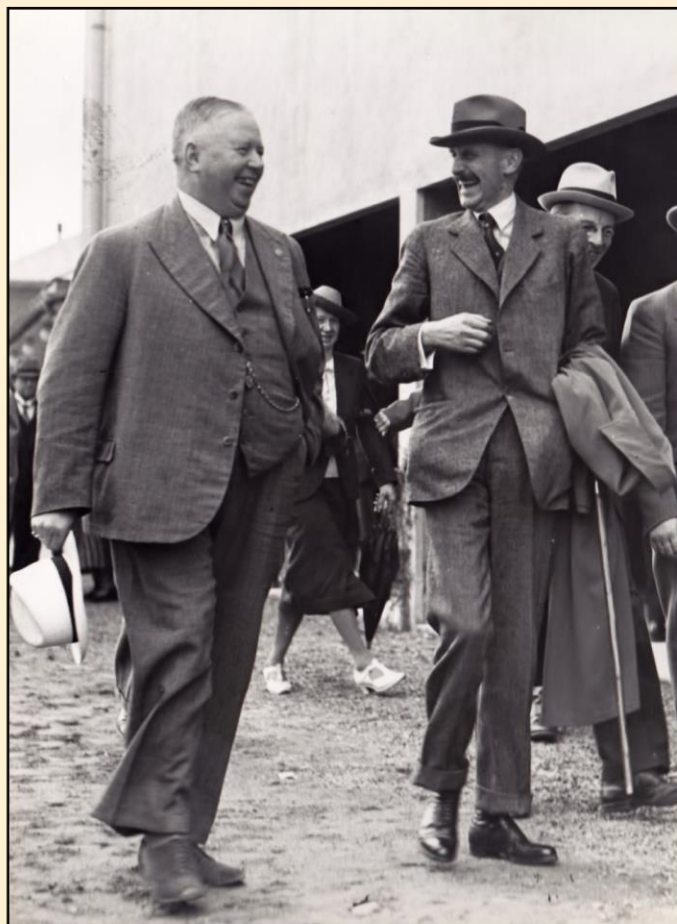
I de harde trettiårene måtte far igjennom en personlig konkurs. Den skyldtes ikke egen gjeld, men (litt for) velvillig kausjonering for mange av de vanskeligstilte i kommunen. Sparebanken, som far hadde et godt forhold til, ordnet imidlertid opp, slik at gjelden ble sanert og far kunne beholde eiendommene og sitt normale liv som storbonde.

Th. Gjølstad i dommertårnet på Bjerkebanen

Fars glødende interesse for travsport startet i svært unge år. Allerede i 1912 var han med å stifte Brandval Travklubb i hjembygda, men endog før den tid var han en kjent skikkelse ved travløp rundt om i bygdene.

Han var medlem av Det Norske Travselkaps styre fra 1926, og ble etterhvert landskjent som Det Norske Travselkaps myndige formann fra

Th. Gjølstad med H.M.Kong Haakon VII i gemyttlig samtale på Bjerke-banen i Oslo i 1938.

1930 til sin død 10. mars 1949, nesten 63 år gammel.

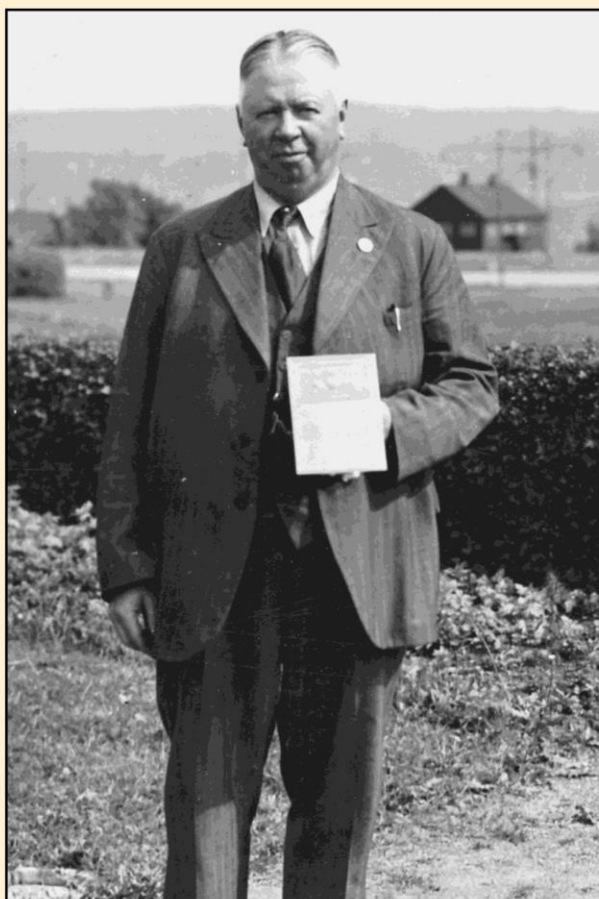
Gjennom stortingsarbeid og styrearbeid i travselkabet bidro far sterkt til innføring av totalisatorløp i Norge med start på Bjerke Travbane i 1928. Travsporten fikk deretter et formidabelt oppsving pga. den økte pengestrøm og spilleinteresse som totalisatorsystemet skapte. Både trav- og spillepremiene størrelse økte i takt med publikumsinteressen. Det går en linje fra dette til dagens Rikstoto. Far sto også i spissen for et skandinavisk travsamarbeid som medvirket til å skape konkurranse for de på den tiden 7.003 sertifiserte norske travere.

Mange forbinder vår far med hans traverdronning Hetta. I 1932 gikk han tilfeldig innom en hesteauksjon der føllet Hetta ble ropt opp, og føllet ble solgt til ham for 525 kroner. Begrepet traverdronning skyldtes at Hetta i sin løpskarriere fram til 1947 ble sin tids mestvinnende

«Hetta» med sin eier Th. Gjølstad er vinner av Kongepokalen

kaldblodshest i pengepremier, tilsammen over 100 000 kroner. I dagens pengeverdi tilsvarer dette flere millioner kroner. Med Hetta i spissen, i tillegg til andre travere som Trinsa og Glitre, har

Th. Gjølstad med Norgesmester-plakett for Hetta 1940

hans hester vunnet en imponerende mengde sølvpremier, herunder Kongepokal, Jacob Meyers pokal, Christianiapokal, Derbypokal m.v.

Fra 1949 avholdes årlig Th. Gjølstads minneløp for 3-årige kaldblodshester på Bjerkebanen, der familien overrekker minneplakett til vinneren. Dette minneløpet er reelt sett et junior norgesmesterskap for kaldblodshester, og svært mange av vinnerne i årenes løp har gjort seg gjeldende i voksenløp etterpå.

Etter far er det i dag en stor familie som samles hvert tredje år til Th. Gjølstads slektstreff med 50-60 deltagere fra 4 generasjoner. Under og etter andre verdenskrig var det også i en periode tre generasjoner som bodde sammen på gården, med oss to barn og barnebarna Per Gunnar, Astrid og Hansemann. Far var kjent som svært barnekjær, og den kombinerte rollen som både far og bestefar fylte han godt.

De regelmessige fraværene hans under travløp på søndagene gjorde helgene litt spesielle for de fastboende på gården. Far hadde fast rom på Hotell Norge i Stortingsgaten i Oslo, og en sjelden gang kunne det bli anledning for oss til å besøke ham der.

I en nekrolog etter fars død i 1949 sto følgende:

Man vil av de spor Th. Gjølstad satte i det offentlige liv, forstå at han var en mann med rike evner og en fremragende administrativ dyktighet. Han var rask i tankegangen, og rask i handling.

Han var et overskuddsmenneske med en arbeidskraft og energi som få, med et smittende godt humør, en hjertelighet og en vilje til å hjelpe sine medmennesker som gjorde ham aktet og avholdt overalt hvor han ferdedes.

Vi minnes vår far med stolthet og glede, selv om vi var små da han gikk bort.

Alle bildene er utlånt av forfatterne (Red).

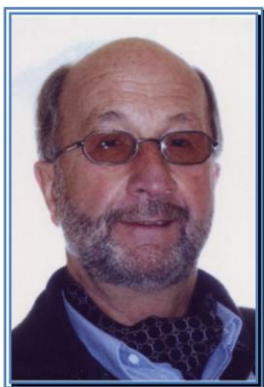
Kurer-trafikk i Græsberget

av Trygve Myrvold

I tillegg til ordinære flyktninger var det også en viss trafikk av kurerer som skulle hjelpes sikkert fram og tilbake mellom Norge og Sverige under krigen. Over Græsberget gikk ei flyktningerute over Græsbergsgårdene, over Rotna og over til Sverige ved Melleibråten. Disse flyktningene kom i hovedsak fra Skarabergsruta, men også for en stor del med transportmidler.

Trygve Myrvold f. 1936

Jan Torgersrud f. 1938

Fra samtale med Jan Torgersrud har jeg notert at mye trafikk gikk over Morttjernsberget, over Skadsdammen og videre inn til Sverige over Røgden. Noen andre ble ført over Græsberget og over grensen ved Melleibråten eller Askogsberget. Josef Torgersrud var sentral i denne trafikken, gjerne sammen med drosjesjåfør Hans Hansen fra Svullrya.

Josef Torgersrud drev sammen med ing. Refsum og Bernt Ingvaldsen et "Retort-anlegg" ved Skadsdammen, det vil si at det ble laget trekull i en lukket forbrenningsovn av oppsamlet trevirke. Et lignende retort-anlegg i nærheten av Meldalen ble drevet av Sigurd Thomle. Kullet ble samlet i sekker og transportert til Oslo, men av og til ble også kull transportert tilbake – og da kunne det være flyktninger gjemt innimellom kullsekkene. Se egen artikkel om retortanlegget.

Hans Hansen, drosjesjåfør på Grue Finnskog, var alliert med lærer Seim som arbeidet ved skolen på Grue Finnskog. Grensevaktene bodde i skolen, og Seim pleide å spille kort sammen med vaktene på kveldstid. Når vaktene var inne, pleide Seim å varsle Hansen over telefon når "kysten var klar"!

Deretter kunne Hansen foreta farlige kjøreturer med kurerer eller flyktninger. Hansens svigerfar bodde i Purala som ligger på svensk side. Han sørget for at det alltid brant et lys der om natta. En gang ble en litt stor dame av jødisk herkomst brakt til Skadsdammen av drosjeeier Ljønerholt, hun var ikke i stand til å gå, og hun ble båret inn i stuen av to menn. Hans Hansen skulle sammen med Torgersrud være behjelpelig med å bringe damen over til Sverige. De kjørte damen nesten til grensen, så over isen på Røgden og rett mot Purala i mørket, de holdt retningen på grunn av lyset.

Josef Torgersrud (1902-1973)

Torgersrud fortalte senere at damen hadde ei kåpe som var polstret med dollarsedler, hun hadde nok vært i stand til å betale for seg?

En annen gang var 16 russiske menn, trolig soldater, kommet over Morttjernsberg til Skadsdammen, det er uklart hvordan de hadde kommet seg dit, trolig var de rømt fra tyskerne. De hadde gått langt, men da de forsto at de snart skulle kunne krysse grensen, ønsket de å bevæpne seg som en sikkerhetsregel. Ole Skadsdammen

(1880-1967) fortalte senere at de brukte slipesteinen i Skadsdammen og slipte bajonettene sine på begge sider før de ble hjulpet videre.

Kurèr- og flyktningtransportene fikk etter hvert stort omfang, og Sigurd Thomle som organiserte mye av trafikken hadde ført inn navn og notater i ei notatbok. Denne notatboka kom Nazistene for øre, og under en rassa av tyskere med norske hjelpere kom boka i tyskernes hender. 15 -16 personer ble arrestert og sendt til Grini. Noen ble også videresendt til konsentrasjonsleire i Tyskland. Josef Torgersrud, Sigurd Thomle og Hans Hansen var blant de som ble arrestert. Til og med sønnen til angiveren ble arrestert og sendt. Torgersrud slapp å bli sendt til Tyskland på grunn av at han brakk beinet og måtte til sjukehus, han ble senere løslatt.

I dagboka hadde Thomle skrevet at om han fikk sjansen, skulle han *støpe ei 10 cm tykk plate over hele Tyskland og det som tysk var.*

Hans Hansen hadde hørt dette. Hans var en av dem som ble utpekt til å bli sendt til Tyskland. Sigurd Thomle som via dagboka var årsaken til at Hans måtte reise, møtte opp på appellplassen på Grini for å ønske lykke til.

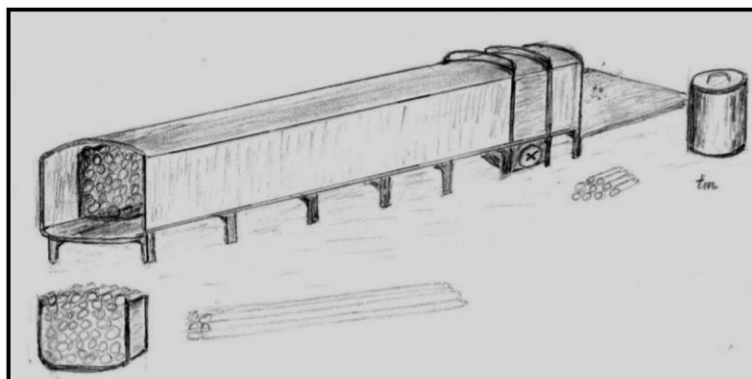
Da Hans fikk se Thomle ropte han ut: *Ja Sigurd, nå reiser jeg ned og setter opp forskalinga, så får du komme etter å støpe sjøl!*

Aksel Zachariassen, satt i Sachsenhausen sammen med Hans Hansen. Han beskrev Hans som en grei og våken gutt. Hans ble populær på brakka si og fikk mange venner der nede.

Hans og angiverens sønn berget livet i konsentrasjonsleiren, og kom tilbake med Hvite busser i 1945.

Retort-anlegg - brukt i trekullproduksjon

1. Furuved ble kappet i 60 cm lengder og lagt i jernkorgar som var runde under og med rette vegger opp. Korgene ble fylt helt opp så veden dannet en oval over korga.
2. Korgene ble satt inn i en lang rør lignende ovn og skjøvet framover av en dampmaskin. Det var plass til 24 korgar etter hverandre.
3. I ovnen var det et fyringssted som måtte fyres opp med ved inntil veden hadde gitt fra seg så mye terpentin at det ga fra seg en blålig varme. Veden, som nærmest ble stekt i korgene, ble adskilt i ovnene av spjeld som ble satt inn mellom korgene.
4. Etter at veden hadde fått en halv time ved fyrstedet, ble den tømt og den forkullede veden (kullet) tømt ned på ei jernplatt for karene måket den i tønner og satte den til avkjøling.
5. Når korga var tømt, trakk karene den tilbake til start, hvor den igjen ble fylt.
6. Til slutt ble kullet knust og sortert i sekker og stablet vekk til de kunne sendes videre til bruk i oppvarming.

tømme korgene i tønner. Fra tønnene ble det kalde kullet sortert etter størrelse og helt i sekker av to mann. Det måtte være flere skift, arbeidet skulle gå kontinuerlig hele døgnet.

Korgene ble trukket innover i anlegget av en dampmaskin som egentlig skulle ha rå-olje til driften. Dampmaskinen ble også brukt til kapping av veden. En tusenkunstner - trolig ingeniør Ingvaldsen - klarte å lage "olje" ved å utvinne brennstoff av tretjære/terpentin, noe som rå-oljemotoren kunne klare.

De som startet bedriften var ingeniørene Refsum og Ingvaldsen. Anlegget var først satt opp ved Helgen, men senere tatt ned og satt opp igjen ved Skadsdammen.

Det var arbeid til mange mann, to arbeidet med å kappe veden i lengder og plassere i korgene. To stablet inn i ovnen, mens to hadde jobben med å

Birger Myrvold fortalte at han først arbeidet ved Helgen ved Samuelsen -vegen, bare 14 år gammel, og senere ved Skadsdammen i anlegget

Birger Myrvold f. 1927 Johan Bråthen (1917-2001)

til Josef Torgersrud. Først arbeidet han med å legge ved i korgene sammen med Oddvar Bråthen (1921-1996), senere med sortering av kullet sammen med Johan Bråthen. Dette siste arbeidet var det beste, syntes han. De startet tidlig på dagen med kullet som var kommet til i løpet av natten, men hadde fri når alt kullet var sortert. Dette førte til at de fikk mye av dagen fri, når de hadde sortert alt kullet som lå til kjøling.

Sorteringen førte til at de ble svært svarte, men de hadde badstue, som de fyrte opp med ved, slik at de fikk varmt vann. Johan og Birger badet badstue hver dag, og de prøvde å hugge hull i isen og avkjølte seg der – *det var friskt*, var kommentaren. På fredagen kom også Torgersrud og badet med dem, han ville ha badstua ekstra varm.

Mens Birger jobbet ved Helgen-sjøen ble han etter hvert "betrodd" å passe anlegget på nattetid. Da hendte det at han fikk besøk av tyskere som syklet ei rute mellom Svullrya og Øiermoen. De skulle kontrollere eventuell flyktningtrafikk over til Sverige, de var ofte frosne, og de kom inn i anlegget for å varme seg ved retort-ovnen. Ofte kom de innom også på tilbakeveien. De var hyggelige, og spanderte ofte tobakk eller sigaretter noe som var sjelden vare under krigen.

Andre steder ble kull laget i "miler" som var bygget opp av tre lag med murstein, slike miler var det ved Fensjøen og ved Meldalen. Disse milene var bygget på samme prinsippet som kull-miler, vist blant annet ved Austmarka Historielag.

Vi har følgende bøker og skrifter til salgs:

Brandvalboka – Hokåsen		Kr 550
Brandvalboka – Finnskogen		Kr 550
Brandval Sanitetsforening 100 år		Kr 300
Möte med Finnskogar - Skogsfinska besöksmål		Kr 150
Skogbrukets historie i Kongsvinger		Kr 290
Brandval Kirke 350 år		Kr 100
Gamle Roverud		Kr 330
Brandval og Vinger Bondelag 100 år		Kr 200
Norsenterets historie		Kr 200
Agnåa – Vestmarkas perle		Kr 200
Lovise og Nils Hagen med etterkommere		Kr 30
Brandvalitten	ny	Kr 30
	gammel	Kr 20
Kalendere	ny	Kr 80
	gammel	Kr 20
Kart:		
Tur- og kulturminnekart Eikeberget og Fjoserberget		Kr 50
Jakt- og turkart Kongsvinger Vestside		Kr 50

Disse kan bestilles tilsendt - porto kommer i tillegg.

Kontakt: Ole Johannes Østberg tlf: 62 82 51 40. E-post: olejeast@skyberg.no.

Litt om gardsliv før i tida

av Arne Foss

Sommerarbeider under krigen

Et år gikk, etter krigstida våren 1940. Sommeren 1941 kom, og livet måtte på ulike måter gå sin gang. Ulike jobber kom, også for tenåringer og barn i skolealderen. Potetsetting var vi mye med på, rundt om på gardene, heime også. Og på knærne gikk vi sia og luket neper, der en voksen hadde gått først og hakket vekk de fleste småplantene og ugras. Vi ble litt solbrente, når vi kastet skjorta i sommervarmen.

Slåttonn

Og slåttonna meldte seg. Om bonden trodde på mye solvær så kunne noe eng-høy slås og tørkes på bakken. Så fikk høyet vendes på bakken med river, og etter noen dager måkes sammen og kjøres inn. Men oftest var det større høysorter, så ble det jo hesjet. Og bonden så ofte på skyene og kjente på høyet inni hesjene, eller lyttet på værmeldinger. Og lyttet litt på folk som var værprofeter også. En sådan var en som de kalte "n'Jonse" sør på Bånrud-trakten. *Ja, den som ikke kjører inn heie føre hælja, den får ikke heie inn i det heile tatt*, proklamerte han skråsikkert, og meldinga gikk ut i bygda.

Skuronn

Mot slutten av august eller litt ut i september fikk vi ut og "ta opp" - - ja , underforstått var det åker og kornbinding det galt. Litt åker hadde alle brukene. Da gikk vi bak slåmaskinen som hadde meieapparat påmontert. Kjørkaren slapp av hauger med skåret åker, store nok til 2 - 3 band om gangen, som vi laget kornband (nek) av. Men noen gardar hadde selvbindere, som bant kornbandene sjøl. Og inni låvene ble det tresking, bæring av kornsekker opp i noen kornbinge eller stabbur. Og halmen gikk iblant inn i en hakkelsmaskin.

Potetoptaking

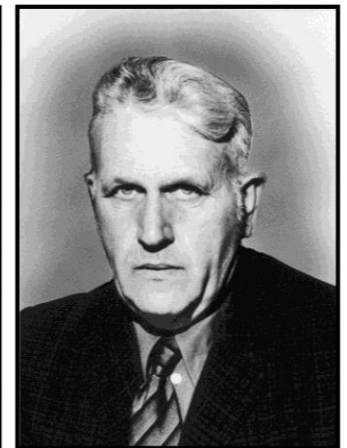
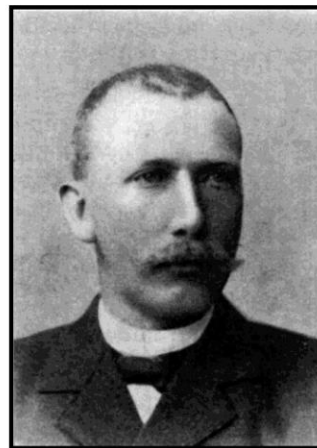
Men potetsanking kom mye inn i bildet. To hester dro en maskin som grov potetene opp og slengte dem et par meter til sides. Møkkakjerrer sto parkert langs landet, og potetavlinga ble omtalt i antall kjerrer. To litt større personer gikk foran, de plukket storpotetene, og en smågutt fikk gå bak og plukke "småpotisser" og skadde eller tørr-råtene poteter. Potetradene var lange. De ble inndelt i

Arne Foss f. 1925

"oner", langs landet, med en busk eller kvist i mellom hver "one", en "one" for hvert 3-manns lag.

Vi sa dalerpoteter om den sorten som var mest alminnelig. Noen sa at den ble avlet på Daler først, der på austsida av Glomma, og at Ragnvald Jahr hadde innført den. Velsmakende og mjørlrik, men nå har den visst forsvunnet. Tørr-råten var særlig slem mot den, klumpet og litt større på ene enden, og et blått lite merke på hver potet.

Ragnvald Jahr (1868-1940) Bjarne Jahr (1919-1982)

Fjøsarbeide på Breen

Ut i oktober 1941 kom jeg i fjøsarbeid på Breen, sammen med fjøsmester Erik Arve Brandvold m.fam. Der arbeidet også Eriks bror Odd. I fjøset var det telemarkskuer fra gammalt av. Hvite og med regelmessig rødt mønster og med horn. Vakre, ikke svært store eller høyt-ytende, sant nok. En okse av større "Rødt-og-hvitt-fe" hadde

Ragnvald skaffet. Denne oksen brakte inn større avkom etter hvert. Et lågt og svært langt, eldgammelt steinfjøs med stall, var i bruk ennå. Det var et par hundre år gammalt. (*Bygd i 1776. Reds. ann.*) I de omlag metertjukke veggene såes noen veldige steiner. Hva som var fylt mellom all steinen er vanskelig å vite, det så ut som noe kalkblandet gjørme med mye rusk i. Steinen turde ha blitt stablet opp, mest som når de laget lange steingjerder i gamle dager. Men i fjøset var det varmt nok i den svært kalde vinteren som kom. Ja, Bjarne Jahr kom inn og sa: *Fjøset her er visst det varmeste stedet på heile garden.* I blant satt griserøkteren og sov i en stor og vid vinduskarm. Hans rom var vel for kaldt til å overnatte i. Og en utilstrekkelig gjødselkjeller var trolig gravd opp en gang etter at fjøset var reist, så i blant måtte noen gardskarer ned og jevne ut produktene. *Ja, nå har vi vøri i helvete, vi,* ropte Bernt Moen, etter at de kom ut fra kjelleren, hvor det knapt var surstoff nok til at ei parafinlampe kunne brenne.

Telemarksku på Breen i mellomkrigstida

Vi brukte en Alfa Laval mjølkemaskin. Gardens hovednæring syntes å være mange mjølkekyr som trengte mye høy. Fleire 50-liters mjølkespann sto på ei sluffe, når Kristian Seter, gammel gardskar, kjørte til stasjonen, der toget tok spanna til Oslo. Men seinere gikk mjølka med mjølkebil til Kongsvinger.

Det ble nesten en beleiringstilstand, da vassledningen fra Agnåas vestsida fraus i en kald januar dag i 1942. Noen store, store trekar på geitdoninger ble kjørt fra Bingsfløyta. Men det skvulpende vatnet ble snart til is, inni og utpå karene, langs vegen over åsbakken. Siloforet utafør fjøset klaka også, så vi måtte trille A.I.V-foret inn i fjøset et døgn i forvegen for å tine det

opp. Og Brødbøl-kraft var rasjonert, noen liter med parafin likeså, i tysker-tida.

Opp kom vi, tidlig i morgenmørket, og mjølket inna noen videre foring og måking fant sted. Etter noen timers arbeid kunne vi ca kl 10.30 ta flere timers fri, inna vi begynte igjen ca kl 15 med foring og stell igjen. 7 dagers arbeidsveke, unntatt en fri-søndag hver 3-dje eller 4-de søndag. Dette ble litt for presserende arbeid og lita fritid, til at en tenåring kunne holde ut så lenge, men en var etterpå glad for den opplæring en hadde fått i litt krøtterstell.

Lønna

Kroneverdien var en annen enn det den er i dag. Husmenn fikk vel 20 kr i veka. Jeg hadde 40 kr i måneden, samt kost og et varmt rom i "sveiserboligen" ved åsen. Hushjelper fikk ca 30 kr måneden vanligvis (men det var likevel dobbelt så mye som de fikk noen ti-år før). Potetplukkere og nepelukere fikk et par kr om dagen på gardene - stort sett. Det var lite penger hos bøndene. Hadde de hatt mer så ville de kanskje betalt litt mer.

Hus og vedlikehold

Mye husrom var det saktens da Ragnvald i 1926 kjøpte eiendommen, som han lenge hadde vært bestyrer på. Men husa var knapt varme nok etter nyere tids krav. Det ble kappet opp mye ved, som snart brant opp i flere rom i flere hus. Opp fra gammelbygningen brant det skorsteinsbrann, så Sverre sto og vokter der. Odd, broren, med en styrkelke, klarte med nød å skysse ved så fort som den gikk med.

I de vanskelige mellomkrigsåra ble det kanskje lite råd til noen bygging og forbedringer på gjeldtyngede gardar. Største meritten var at de klarte å berge eiendommene for seg og etterkommere. Bonden gråt, da han en gang måtte få låne 50 kr av Gustav på Foss. Men på Foss, ja der fikk ei budeie fra Sør-Moa en gang bidra med sine oppsparte 400 kr for å berge situasjonen i et knipetak, sant nok.

Sommergjester

I ei årrekke kom det såkalte "sommergjester" til Breen. Det lot til å være et rimelig og hyggelig ferieopphold for byfolk. De samme kom igjen år om annet. Og romma kunne leies ut, og gjestene fikk servering på lange bord, av gardens produkter, og litt heste-taxi ble det vel. Så der kunne noe inntekt saktens hjelpe på økonomien.

Sommergjester på Breen. Steinfjøset bak til venstre som for lengst er revet. Foto utlånt av Mary Jahr.

Og jenter fra Vestroa serverte, og noen kroner falt vel på dem.

Arbeid for mat og klær

Til gardene kunne det komme noen helt unge gutter fra heim med mange barn. Ikke ble det vel noe avtalt. De hjalp til med litt forskjellig arbeid. Bernt Kirkhus fra en heim straks sørafor Søndre Kirkhus gikk på Foss en sommer før 1900. Han ymtet visst litt om penger etter ei tid der. Men Erik svarte at - *vil du ha penger, da får du gå noen annen stans*. Bernt fikk et par støvler, vel brukte - og noe å spise vanket det jo. Erik stilte ikke store krav heller. Han sto mye i låven og dengte loa med det de kalte "ei slæle". Men Gustav moderniserte mye.

Brandvalboka-Hokåsen er nå i salg

Boka tar for seg slektene på alle matrikulerte eiendommer på Hokåsen.

Boka er på 430 sider og koster Kr 550.

Finnskogbindet

og

Hokåsenbindet

selges samlet for Kr. 1000.

Boka er å få kjøpt på Sportshjørnet, Roverud og på Servicetorget i Kommunen.

Boka kan bestilles tilsendt som postpakke direkte fra Brandval Historielag v/ Ole Johannes Østberg, Skybergvegen 19, 2219 Brandval tlf 62 82 51 40

E-post: olejeast@online.no.

Porto kommer i tillegg med kr 140.

Oppvekst i Brøderudgrenda i 1930–40-årene

av Liv Reidun Grøndahl

Dette er hva Liv Reidun Grøndahl (Tutta), f. Stensbøl 18.11.1930 husker fra sin barndom/ungdom. Mine foreldre var Birger Stensbøl fra "Søgarden" (Stensbøl) i Brøderudgrenda og Ingeborg f. Mastad fra Eidskogen.

Ingeborg (1914-2006) og Birger (1898-1983) Stensbøl. Bildet er fra 1968.

Jeg vokste opp sammen med de mye yngre brødrene: Harry (1938-1994), Per Otto f. 1946 og Bjørge f. 1947 der på "Søgarden" som far eide og drev. Jeg var 9 år når 2. verdenskrig begynte i Norge og 14 år når den sluttet, så mye av beretningen preges av krigstiden.

Stensbøl – "Søgarden" fra 1960-tallet

Klær

En sydame kom hjem til oss en gang i året og sydde om, snudde stoff og brukte det på vrangen. Klær og sko ble kjøpt 1-2 nr. for stort, så vi skulle

Liv Reidun (Tutta) Grøndahl f. 1930

ha noe å vokse i. Noen ganger var det utslitt, når det passet. De mest heldige hadde finkjole og hverdagskjole, 1 par bukser, 2 gensere, 2 par strømper og 2 sett undertøy. Forkle ble mye brukt. Vi måtte bestandig skifte når vi kom hjem fra skolen

Når genserne ble for små, ble de rekket opp, garnet ble vasket og etterpå strekt ut på ei plate og senere strikket til nye plagg. Strømpebukser fantes ikke. Vi brukte liv med stropper som holdt de lange hjemmestrikkede ullstrømpene oppe. Vi strikket strømper, sokker, votter, luer og gensere. Det var stor sensasjon, når vi fikk nylonstrømper etter krigen. Vi hadde fiske-skinnsko, tresko og brukte mye gummistøvler.

Vi fikk rasjoneringskort for mat, og vi måtte skrive søknad til Forsyningsnemnda for å få kjøpe stoffer, og da måtte vi oppgi hvor mye vi hadde fra før. Det var min jobb å sykle til Forsyningsnemnda, på Rymoen, ca. 6 km. hjemmefra.

Vi broderte mye, lagde duker til bord og benker, kjøkkensett, klokkestrenger og pyntehåndklær og alle hadde flere broderte sofaputer. Vi lappet, stoppet og strøk, og de klærne vi hadde fikk gjerne plass i en kommodeskuff. Vi kjøpte papirgardiner og sydde kjoler av stoffgardinene. Oppfinnsomheten var i det hele tatt stor.

Vi hadde svarte blendingsgardiner. Det var viktig at det ikke syntes noe lys fra utsiden i tilfelle flyangrep. Tyskerne og norsk politi reiste rundt og sjekket, og i verste fall kunne de utskrive bøter. Under krigen og mange år etterpå hadde vi penger å kjøpe for, men det var nesten ingenting å finne i butikkene. Vi hadde forbindelse med Oslofolk og fikk byttet til oss klær mot matvarer fra gården.

Klesvask med stamp og vaskebrett bak Drengestua. Vaskekoner er Magna Stensbøl t.v. og Signe Stensbøl Jakobsen.

Hygiene

Vi hadde ikke noe eget baderom, men vasket oss i et vaskevannsfat eller en balje på kjøkkenet hver søndag morgen og byttet da undertøy. Ellers i uka var det bare hånd- og ansiktsvask. Til hårvask brukte vi vanlig såpe, men noen ganger kokte vi einerkvister og skyllet med det. Av kremer var det kun Nivea og Vaselin.

Ingen hadde vaskemaskin, men vi hadde baljer og vaskebrett. Det var husvask hver lørdag, med vask av dører, blomsterpotter, stoler, benker, bord og gulv. Messing og kobber måtte også pusses en gang i uka. Det var vanlig med hovedrent en gang i året i alle rom. Jeg måtte være med og hjelpe til med mye av dette – med blandede følelser. Støvsuger og kjøleskap kom i 1950-åra.

Om sommeren badet vi i Prestegårdstjernet (*Præssgarstjenne*) og strikket oss badedrakter, men gutta hadde ikke badebukser og badet nakne, og jeg husker dem med ene hånda foran skrittet, når de vasset ut i vannet. Ingen voksne passet på oss når vi badet, det hadde de ikke tid til, men jeg tror vi passet på hverandre.

Hos en av jentene i klassen min hadde de bad og vannklosett. I 1940-åra var det stas å komme dit og se dette. Hun var også den eneste i klassen som hadde sølvring, klokke og egen sykkel i 5. klassa (1943). Jeg brukte mors sykkel.

Kommunikasjon

Oslo-folk som hadde hytte i skogen hjemme, kom ofte med toget til Roverud på lørdager og tok drosje videre til oss. Far kjørte dem med hest det siste stykket til hytta. Jeg husker mannen, Oskar Hansen, som bar på en koffert i hver hånd, og han

hadde ryggsekk på ryggen med bl.a. kålblader og potetskrell til dyra våre

Det var stor sensasjon for oss barna da vi fikk se mammadukke for første gang. Oslo-barna brukte shorts, og det hadde vi ikke sett før. Feriefolka holdt oss orientert om det som foregikk i hovedstaden. De bragte også med seg siste nytt i klær og musikk.

Det var bare 3 i grenda som hadde telefon. Naboene gikk dit og lånte telefonen, når de trengte lege, dyrlege eller andre nødvendige beskjeder.

Mat

Til middag var det vanlig med grønnsakslapskaus, kjøttkaker med brun saus og kålstuing, stekt flesk eller pannekaker. Det var lite fisk, men noen ganger hadde vi sild til middag. Det var ofte rødgrøt til dessert.

Pålegget var kaviar, som det smakte tran av, syltetøy og en ost som mor lagde av kjernemelk (resten etter at man har kjernet smør) med gressløk eller karve i. "Kjøpebrød" og "kjøpekaker" var luksus. Mor bakte bestandig brød i vedkomfyren. Det ble varmt om sommeren. Elektrisk komfyr fikk vi etter krigen. Det var mye dårlig mel under krigen, og det hendte at vi plukket brødmose, malte den på kaffekverna og spedde melet med dette.

Av grønnsaker brukte vi: kål, blomkål, gulrøtter, kålrabi og tørkede erter. Vi plukket bær i skogen, og i hagen hadde vi både bær og epler. Vi kjøpte aldri frukt eller bær.

Tutta (9) med Harry på armen ved mors sykkel

Vi sultet aldri under krigen slik som vi hørte at de gjorde i byene. Vi fikk tran og kålrabi på skolen. Vi fikk også kålrabi av nissen på juletefester, og det syntes vi var fint. Fødselsdagspresenter var 1 krone, mateske, speiderbelte, gaffel og skje eller en kopp. Serveringen var kakao og boller.

Arbeid

Arbeidsdagen på gården var: Vi spiste ved 7-tida, så var det velling og en brødskive ved 11-tida. Middag ved 2-tida med middagshvil etterpå, da lå mannfolka på gulvet eller på grasbakken og hvilte, mens kvinnfolka vasket opp. Det var kveldsmat ved 7-tida. Lørdag var vanlig arbeidsdag. Fri annenhver lørdag ble innført i 1960-åra og sener fri hver lørdag, men dette har aldri blitt gjennomført for selvstendig næringsdrivende i landbruket.

Vanlig sengetid om kvelden var senest kl. 7-8 for barn og ved 10-tida for de voksne.

Brøderud Skole bygd 1912. Bilder er fra 1920-åra. Brandval Historielags arkiv.

Skole

Vi gikk på skolen annenhver dag, og folkeskolen varte i 7 år.

Vi hadde også høstferie, men den ble kalt potetferie og vi deltok i potetopptaking på nabogårdene og tjente 5 kr. dagen. Hjemme fikk vi aldri betalt i form av penger. Vi hadde nesten aldri personlige penger, men trengte vel heller ikke så mye. Vi skaffet oss imidlertid noen ekstraintekter. Broren min, Harry og jeg jaktet trost, vi fanget dem i snarer (snurruer), tok ut innmaten, la dem i pappesker og sendte dem til en forretning i Oslo og fikk penger tilbake.

Adspredelser

Vi måtte finne på ting sjøl, det var ingen betalte kulturarbeidere som blandet seg inn i fritiden vår.

Barnehager fantes ikke, de fleste mødrene var hjemme. Vi jentene lekte med dukker, vi lekte også butikk, lege, tannlege, prinsesser, skole, friserdamer og balleker. Om vinteren gikk vi ofte på ski. Vi hadde minnebøker hvor vi utvekslet små dikt og liknende f.eks. *Elsk din mann og stopp hans hoser, så skal du vandre på røde roser.*

Gutta hadde hammer, spiker og plankestubber og lagde biler og fly. De sparket fotball og kastet på stikka (her fikk aldri jentene være med). Jeg husker broren min, Harry, klagde mye: *Je har ittno å gjæra*, men det hadde jeg ikke noe problem med, jeg kan ikke huske at jeg kjedet meg.

Utsnitt av skolebilde:

1. og 2. kl. 1939: 1. rekke f.v.: Aina Stensbøl (Kristiansen), Karin Noer (Hoff), lærerinne Nora Foss (1893-1986), Nanni Holen (Halvorsen).
2. rekke: Tutta Stensbøl (Grøndahl), Marit Bakken (Rønning), Gerd Fladberget (Salberg), Ruth Tronbøl (Sønsterudbråten), Eva Sønsterudbråten (Fjeld).
3. rekke: Finn Rymoen, Rolf Lystad, Bjørn Snipen (Sollie), Asbjørn Tronbøl.

Vi hadde lesering og jeg leste også mye ellers. Jeg leste "Frøken Detektiv", John Flatabø og Jacob B. Bull m.fl. Vi måtte hjelpe til mye med luking, bærplukking, mjølking, stopping, lapping, syng, og ellers måtte jeg hjelpe mor på kjøkkenet. Første gang jeg var på kino var jeg 13 år, og filmen var "Laila" - om samejenta.

Det var mye besøk hjemme, nesten hver dag, og jeg syntes det var hyggelig. De fleste naboene var gode rollefigurer, snille og rause, og vi fikk ofte godterier eller kaker når vi var på besøk hos dem.

Bjørkeriset hang på veggen i de fleste hjem den gangen (det var ingen lov om ikke å slå barn). Det ble sjelden brukt hos oss, men det hendte jeg fikk en dask, og det var sikkert fortjent, når jeg tenker på det i ettertid. Å slå istykker en kopp eller en skål til et servise var en katastrofe, og dette ble ofte belønnet med en form for straff. Jeg fikk lov å kjøre hest da jeg var 11-12 år gammel. Jeg lærte å legge selen på hesten og kjørte på jordet og til Roverud. Det var ikke biltrafikk den gangen. Det var bare 2-3 biler på Roverud, og disse måtte leveres inn under krigen.

Det var dansetilstelning hver lørdag. Vi fikk lov til å gå på fest etter vi var konfirmert. Vi hadde hvite konfirmasjonskjoler som ble farget lyseblå, og gutta hadde mørke konfirmasjons-dresser.

Lege

Dr Lorentz Bull, som bodde på Roverud ca. 2 km. fra oss, reiste ofte ut til pasienter med hest og trille og slede om vinteren. Han hadde ski og skøyter med på lasset og brukte dem når det trengtes. Det hendte han foretok enkle operasjoner i hjemmene, når det var kritisk. Vi måtte være alvorlig syke for å tilkalle lege.

Musikk

Vi hadde radio, men den måtte vi levere under krigen. Nesten ingen hadde grammofon. Vi skrev tekster i en bok og sang dem. Det var musikk på dansefester, men alle slags samling av folk var forbudt under krigen. Vi hadde mye besøk av naboer og slektninger, og jeg var ofte hos slektninger på sommerferie.

Etter skolen

Etter 7-årig skolegang var det mest vanlig at jentene tok seg huspost eller passet barn. Lønna kunne være 15-20 kr. pr måned med fri kost og losji. Guttene fikk jobb i skogen, var hjelpemann på bil eller lignende. To i min klasse gikk videre i gymnaset.

Ekteskap

Det var ofte 2 grunner til at folk giftet seg i min generasjon. Den ene grunnen var at de var forelsket og fikk tak i leilighet (og det kunne være vanskelig). Å flytte sammen uten å være gift var ikke bra.

Den andre grunnen var at hun ble gravid, da måtte man gifte seg før barnet kom, ellers fikk man et uekte barn - en lausunge.

7. kl. 1945: Foran f.v.: Arnulf Vildmyren, lærer Alf Larsen (1901-1991), Finn Nordseth, Karelius Skotterud, Helge Kvernbacken, Finn Johnsen, Karsten Bråthen. Bak f.v.: Eva Sønsterudbråten (Fjeld), Gerd Fladberget (Salberg), Tutta Stensbøl (Grøndahl), Ruth Tronbøl (Sønsterudbråten), Edith Sønsterud (Nordbeck), Asbjørg Rudsmoen (Hallquist), Marit Bakken (Rønning), Karin Noer (Hoff). Bildene er utlånt av forfatteren og Per Otto Stensbøl.

Frigjøringen

Frigjøringsdagen etter krigen, 8. mai 1945, var en kjempestor opplevelse. Det var nesten uvirkelig. 17. mai, samme år med norske flagg, var helt spesiell, selv om det regnet. Levende musikk hadde vi ikke, men vi sang. Jeg hadde på meg en hvit drakt som var sydd av noen mjølsekker. Venninna mi og jeg fikk bære fanen først i toget. Der var stort!

7. juni reiste jeg til Oslo og så konge-familien komme hjem. Der var det mye folk og kjempegod stemning. Det var fyrverkeri ved slottet om kvelden, og det hadde jeg aldri sett før.

Etter krigen

Etter krigen var det rettsaker for krigsforbrytere. Ett av rettslokalene var Helgeby på Roverud (vanligvis fest- og danselokale). Der stilte jeg opp sammen med en venninne.

Jeg husker at det ble dødsdom for en av de tiltalte, og han gråt og fortalte om sin datter på 5 år. (Jeg tror imidlertid at han senere ble benådet og fikk livsvarig fengsel).

I 1946 ble "Fredsmarsjen" gjennomført i hele landet, og på Roverud var det oppmalt en mils løype fra Helgeby til Brøderudskolen og tilbake. Alle, som klarte å gå, gikk den.

U. L. Norlys 100 år

fra lagets styre

U.L. Norlys ble stiftet på Nor skole den 3. november 1912. Der hadde laget sine møter og tilstelninger fra starten, men alt høsten 1913 hadde Norlys en fest i lokalet Folkvang. Siste medlemsmøtet på Folkvang var søndag 19. oktober 1930.

Nor skole – der laget holdt til første året.

Den 6. januar 1934, hadde den «gamle» formann, Arne Gotland, innkalt til møte på Bøndernes Hus, for om mulig å få U.L. Norlys i gang på nytt. Møteboka forteller at det tegnet seg ca. 30 nye medlemmer, og på det grunnlaget ble det besluttet å begynne. Senere har laget stort sett hatt sine møter på Bøndernes Hus (Brandval Samfunnshus).

At laget heter «Norlys» uten d er fordi det skulle være et lys over Nor. Da Norlys kom i gang på Bøndernes Hus, var det spørsmål om forandring av navnet, men det ble fortsatt hetende Norlys.

På lagsmøtet den 22. mars 1925, vedtok laget å melde seg inn i Fylkeslaget Varden. Dette etter en orientering av Arne Næss, som da var medlem i Varden.

Hyttekjøp

Årsmøtet i 1958 vedtok enstemmig kjøp av «Hallingstadkoja» av Martin Moen for kr: 5000. Hytta fikk navnet Norlyshytta, og er nok verdt et eget kapittel. Ved kjøpet bar den preg av at den i lengre tid ble brukt som skogshusvær. De som var med på dømning, både inne og ute, kan fortelle om mye rydding fra den gang. Innsatsviljen var

stor, og i ettertid mener vi hyttkjøpet har gitt belønning for strevet.

Vi har i dag ei flott hytte, og et utfartssted som er viden kjent. Ringshella og området rundt ligger på ca. 500 meters høyde, og Norlyshytta ligger «midt i smørøyet». Hytta viste seg snart å være for lita, særlig i skisesongen, og den 3. februar 1984 vedtok årsmøtet å reise et tilbygg med stor peisestue, hems og tre små rom. Tilbygget sto ferdig til Norlys sitt 75 års jubileum. Denne begivenheten ble feiret i hyttas tilbygg den 7. november 1987.

Hytta står på egen tomt. Med tilbygget fikk vi behov for et større uthus. Tomta ble da for lita, men Steinar Moen ga fri grunn til et nytt uthus med skåle og utedo. Tar vi med at det er traktorvei fra parkeringsplassen ved Hagasetera, delvis svillelagt over de bløteste myrhullene og sumpene, kan det være godt og vite at Norlyshytta eies gjeldfritt av U.L. Norlys.

Aktiviteter

Norlys er et frilynt lag, det skal være politisk nøytralt og uavhengig, her er alle velkommen uansett alder og kjønn. Alle lagets styreprotokoller er oppbevart for framtida, det samme er de aller fleste av lagets håndskrevne Go-Kvell bøker.

Fra Go-Kvell protokollene har vi hentet følgende: *med manndoms kunnskap og kløkt skal vi styres, med ungdoms innsats og glød skal det fyres.*

Laget har hatt ganske aktiv amatørskuespillergruppe. Valg av skuespill var ofte vanskelig. *Kallan i Oladalen* har vært en kassasuksess framfor noen og er blitt satt opp to ganger med til dels nye aktører, og fremført fra Våler i nord til Sør-Odal i sør. Men *Sportsdilla*, *Gardguttene*, *Jan Anders og Lars Anders* og *Kjærlighet på Lykteland*, hører nok til de beste. *Underslaget* med Bernt Hanestad som uforglemmelig privatdetektiv, vil sikkert mange tenke på i denne sammenheng. *Umulius og Tomsine*. Marie Weberg og Leif Halvorsen i *Ættegarden* fikk jubelen helt i taket.

Den store premierekvelden var fast 5. dag jul. De siste tiårene har vi dessverre ikke satt opp noen skuespill. Men holdt på tradisjonen med å arrangere 5. dags fest på Bøndernes Hus. Og tradisjonen tro, serveres det ertesuppe og rundstykker på denne festen den dag i dag.

De senere år har vi tatt opp en god gammel tradisjon. Vi arrangerer juletreffest for barn fra Brandval og omegn på ettermiddagen 5. dag jul, før den tradisjonelle voksenfesten på kvelden.

Norlyshytta

Opp gjennom årene har lagets medlemmer brukt naturen aktivt. Brukt marka, sommer som vinter, til aktiviteter. Sommeren 1934 gikk ferden til Solbergsholen med medlemmene til fots fra Brandval og samling ved Brøter. Ca. 60 medlemmer bega seg ut på den to timers lange marsjen. Ved ankomst var det bespising, damene sto for maten, og herrene sto for kaffe og sukker. Etter maten spilte Olav Wålbacken opp på trekkspill og Oskar Lunde på fiolin. Dansen gikk lystig til langt på natt, og det var dags for en ny runde servering.

Til lagets 75 års jubileum i 1987 lagde U. L. Norlys egne krus med motiv fra hytta, disse ble gitt som takk til alle som var med og feiret oss den dagen, samt bidragsyttere til nybygget. Vi har også egne kort med motiv fra hytta og omegn som er til salgs på hytta, fra styret og i flere butikker i omegn.

Som nevnt er Norlyshytta et yndet utfartssted og vi har servering på hytta søndager i skisesongen, samt i vinterferie og noen ganger i påsken. Her er

det værgudene som regulerer lengden på sesongen. Mang en sliten Odøling og Kongsvingerkar har slått seg ned og hvilt ut på hytta før videre skitur eller retur hjem. I terrenget rundt hytta er det kjørt opp milevis med løyper i et småkupert terreng, som egner seg så vel for barnefamilier på tur, som trening for den garvede eliten. På ettervinteren arrangerer vi familie-skirenn for alle. Og i mange år ble det holdt friluftsgudstjeneste på hytta.

Av sommerlige aktiviteter har vi holdt ved like Olsok-feiring i alle år. Sammenkomst på Norlyshytta med grilling, natursti og pilkast med premiering. Hesteskokasting er en egen gren med et spesielt mål. Etter Arne Jacob Mo sin bortgang fikk laget en flott pengegave. Denne gikk til en vandrepokal. Denne gis for beste poengsum i hesteskokasting og må vinnes 3 ganger, før den får sin endelige eier.

Ved disse Olsok-feiringene serverer laget kaffe og kringle på alle fremmøtte. Vi selger lodd for å dekke noen av utgiftene for laget, og folk kjøper villig vekk. Vi forsøker å variere litt med underholdning i form av trekkspill, gitar, sang og diktlesing som er med på å sette stemning i skogen en sommerkveld.

Laget har i dag eget hyttestyre som tar seg av driften av hytta, samt planlegging av dugnader, oppussing og nødvendig vedlikehold. Bare å få ordnet vedforsyning til vinteren krever sitt.

Gjennom årene har laget utnevnt flere æresmedlemmer. I dag har vi bare to stykker. Begge ildsjeler for laget og hytta, og de legger ned en formidabel mengde timer der hvert år: Sverre Ruud og hans kone Astrid Ruud.

Det første styret i U.L. Norlys 1912:

Ole Weberg, leder
Martha Røe, nestleder
Marie Noer
Elise Wiger
Harald Skaare

Styret i U.L. Norlys 2012:

Astrid Ruud, leder
Hilde M. Vangen, nestleder
Thor Wålbacken, kasserer
Birger Ryen

Lagets styre i jubileumsåret:

Foran sitter Astrid Ruud - leder. Sående fra venstre: Hilde Vangen - nestleder, Thor Wålbacken - kasserer, Sverre Ruud - styremedlem og leder i hyttekomiteen, Ola Lilleåsen - leder i fylkeslaget Varden, Hjørdis Aakre - varamedlem.

Hyttestyret i U.L. Norlys 2012

Sverre Ruud, leder
Thor Wålbacken.
Ragnhild Larsen.
Sverre André Ruud
Ole André Bratberg

Ledere i U.L. Norlys med mer enn 3 års funksjonstid:

Arne Gotland	1928-1933
Simen Sandbæk	1939, 1953-1955
Sigurd Foseid	1942-1946
Jens Onsrud	1947-1948, 1951, 1978-1982
Sverre Ruud	1957-1959, 1984-1988
Oddbjørn Aarnes	1965-1968
Vidar Nilsen	1990-1996
Astrid Ruud	1999-2012

NORLYS – SANGEN

Tekst: Ottar Weberg

Mel: Mot i brystet

Ungdomssinnet, ungdomsminnet, idealet leve,-
Det skal gjøre verden friskere en dag!
Ungdomstanker, du skal sanke fram fra skjul det skjeve,
bringe det til sikker seir, fra nederlag.
Egoisme rik, løgn og sladder, svik
Nok skal segne i de småe slag.
Falskhets lære gi vanære, vi skal bøygen binde,
Fritt og sikkert skal det gro, vårt ungdomslag!

Ungdomsdrømmer mektig strømmer gjennom unge årer,
Noe stort vi kjenner midt i dagens jag.
Hjerte banker, elskovstanker gjennom brystet bærer,
gjør det spent, forventningsfullt hvert åndedrag.
Gjennom sorg og kav, stråler åndens krav,
krav som mettes må, en vakker dag.
Ungdom krever: Det som lever skal man ikke dømme
fra sitt liv, - det kommer nok en dommedag!

Gutter jenter Norlys venter, venter spent på alle.
Er du enig med oss, vel så slutt deg til.
Hva du eier intet veier ett vi vårt kan kalle:
Ungdomsdrømmen, viljen at vi noe vil.
Søskenskapets bånd, fordragelighetens ånd,
knytter vi i åtte-tur og ril.
Kjeften øves, kjeften prøves, kampropet skal gjalle:
At du, Norlys, må deg vokse sterk og gild.

Vil du støtte oss med din Grasrotandel?

Org.nr: BRANDVAL HISTORIELAG

Org.nr: 875876252

32774875876252

NORSK TIPPING

GRASROTANDELEN

Gamle ord og uttrykk

av Tor Aarstad

Tor Aarstad f. 1932

Leite = klokkeslett

Lingnament = likhet

Lovere = drive fram og tilbake, ta en luftetur, spasere

Meg = urin

Pokka neigd = være nødt til

På månn = med vilje

Række tå = dele et jorde med gjerde

Rånægælin = brunstig om purke

Skættgamp = dårlig hest, øk

Staullet = tullele

Treheindt = klønet, upraktisk

Ordtak

Gudskjelov for den gode varmen, sa kjerringa, da huset hennes brant.

Også skittent vann kan slukke en brann.

Nå er det jul igjen, og jula varer heilt til påske, sang Prøysen. Derfor litt julestoff til slutt: Året kan være så langt det vil, juleaften er enda for kort.

En julklapp! Sa pojken, han fikk bank julaften.

Fordeler og ulemper: Med en liten bil finner man raskere en parkeringsplass. Til gjengjeld må man bruke lengre tid på å finne bilen.

Datamaskiner i biler er en interessant oppfindelse, men den vil aldri kunne erstatte den geniale bilføreren i baksetet.

Den som ikke skjønner seg på humor, skjønner seg heller ikke på alvor.

Noen mennesker er så kjedelige, at de bare trenger fem minutter for å spolere en heil dag for meg.

Av ordenes saga

Nesevis

Sjølve ordet kommer fra det norrøne *nesevit*, (godt ord) som betyr luktesans. Det ble mye brukt om dyr, spesielt om jakthunder som hadde god luktesans. Noe som vi herover ville – på vår ofte treffende dialekt, kalt – *gætt vèrkønn* eller god egenskap i *å dra oppint-vèr*.

Etter hvert ble uttrykket brukt om folk som hadde altfor stor interesse av andres saker. Særlig ble det brukt om uforskammete og nysgjerrige onger. Spesielt da de var frekke og veslevoksne. Generelt skulle man ikke stekke nasan bort i noe man ikke hadde noe med.

Som jeg sitter her og hakker ned mine betraktninger om nesevishet, rinner meg i hu en regle som lærer Kubberud ved Hokåsen skole gjerne kom med, når vi elever dreiv koklamenter og viet større oppmerksomhet om hva som foregikk rundt oss enn å ta til oss lærdom og kunnskap i henhold til timeplan: *Stikker du nesa di for vidt, kan du få på den litt.*

For ordens skyld; Den formaningen gjaldt aldri meg, må vite

Historielaget har Å R S M Ø T E
på Bøndernes Hus, Brandval, onsdag 27. februar kl 18.30.

Styremedlemmer møter kl 17.30.

Kåseri av Jan Pedersen: Kongsvingers utvikling på 60- og 70-tallet

Årsmøtets sakliste:

1. Åpning – valg av møteleder og protokollfører
2. Valg av to til å skrive under protokollen
3. Årsmelding – Historielaget og Bygdetunet
4. Regnskap Historielaget
5. Regnskap Bygdetunet
6. Godtgjørelse for tillitsvalgte
7. Budsjett 2013 for Historielaget og Bygdetunet
8. Kontingent for 2014
9. Virksomhetsplan for 2013
10. Valg
11. Innkomne saker til Årsmøtet

Saker som ønskes tatt opp må være styret i hende senest 15. februar.

Medlemmer som ønsker frasisgelse av tillitsverv må selv kontakte valgkomiteen.

Vel møtt

Styret

KVELDSÅPENT PÅ SKINEB

Første torsdag i hver måned kl 18.00 - kl 20.00 +.

Torsdag 7. februar	Slektsreise i sporene etter vikongkongene v/Halvor Noer
Torsdag 7. mars	Kulturforlaget BRAK v/ Fred Nordal
Torsdag 4. april	Presentasjon av Glåmdal Utstyr- og Motorhistorisk Forening (GUMF) v/Arne Øverby
Torsdag 2. mai	Dugnad på Skineb

Slektsgranskingsgruppa har åpne møter

Andre tirsdag i måneden kl 18.00 - 12. februar, 12. mars og 9. april

Bli kjent i arkivet i Nistun

Tredje onsdag i måneden kl 17.00 – kl 19.00: 20. februar, 20. mars, 17. april og 15. mai

Tirsdagsklubben møtes på Skineb

siste tirsdagen i måneden kl 11.00 – 26. februar, 26. mars, 30. april og 28. mai

Tundag på Brandval Bygdetun, Skineb

Arrangeres lørdag 1. juni 2013 kl. 12.00 – kl 16.00